

Dawid Daniluk

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

ORCID: 0000-0002-3901-8764

dawid.daniluk@gmail.com

Konstytucyjne podstawy ustroju Gibraltaru

Wprowadzenie

Gibraltar jest położony na południu Półwyspu Iberyjskiego. Od północy graniczy z Hiszpanią. Jego obszar zajmuje 6,5 tys. km². Zamieszkuje w nim ok. 29 500 osób¹. Zdecydowana większość Gibraltarczyków jest dwujęzyczna – posługują się językiem hiszpańskim i angielskim². Gibraltar posiada status terytorium zależnego (*non-self governing teritory*)³. Zgodnie z art. 73 Karty Narodów Zjednoczonych terytoria zależne to obszary, „których ludność nie dojrzała jeszcze do pełnego stopnia samorządu”⁴. Według opracowania Organizacji Narodów Zjednoczonych na świecie znajduje się obecnie 17 tego typu obszarów⁵. Gibraltar stanowi ostatnie terytorium zależne na Starym Kontynencie. Określany jest również mianem ostatniej kolonii w Europie⁶. Gibraltar stał się posiadłością brytyjską w 1713 r. na mocy traktatu z Utrechtu, zawartego między Wielką Brytanią a Hiszpanią. W 1830 r. Gibraltar uzyskał status kolonii Korony Brytyjskiej⁷. Współcześnie pojęcie kolonii przestaje funkcjonować w praktyce międzynarodowej. W odniesieniu do Gibraltaru Brytyjczycy

¹ <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/gibraltar/> (data dostępu: 21.02.2022).

² K. Azopardi, *Sovereignty and the Stateless Nation. Gibraltar in the Modern Context*, „Studies in International Law” 2009, vol. 24, s. 147.

³ Ch. Leathley, *Gibraltar’s Quest for Self-Determination: A Critique of Gibraltar’s New Constitution*, „Oregon Review of International Law” 2007, vol. 9, no. 1, s. 153.

⁴ „Territories whose people have not yet attained a full measure of self-government (...)” – Karta Narodów Zjednoczonych, statut Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości i porozumienie ustanawiające Komisję Przygotowawczą Narodów Zjednoczonych (Dz.U. z 1947 r., Nr 23, poz. 90). Karta weszła w życie w dniu 24 października 1945 r.

⁵ <https://www.un.org/dppa/decolonization/en/nsgt> (data dostępu: 21.02.2022).

⁶ M. Zych, *Gibraltar – ostatnia kolonia Europy*, „Geozeta”, nr 3, <http://www.geozeta.pl/artykuly/Europa,27,3> (data dostępu: 21.02.2022).

⁷ R. Mielcarek, *Mikrokraje Europy*, Poznań 2005, s. 116; S.J. Lincoln, *The Legal Status of Gibraltar: Whose Rock is it Anyway?*, „Fordham International Law Journal” 1994, vol. 18, issue 1, s. 286.

używają pojęcia terytorium zamorskiego (*overseas territory*). Terytoria zależne, znajdujące się na liście Organizacji Narodów Zjednoczonych, są obszarami przewidzianymi do dekolonizacji. W tym celu Zgromadzenie Ogólne powołało na początku lat 60. ubiegłego stulecia Specjalny Komitet ds. Dekolonizacji (*The Special Committee on the Situation with regard to the implementation of the Declaration on the Granting of Independence of Colonial Countries and Peoples*), zwany również C-24, mający na celu monitorowanie tego procesu⁸. Gibraltarczyki dwukrotnie w referendum (w 1967 r. i w 2002 r.) w zdecydowanej większości opowiedzieli się za utrzymaniem dotychczasowych relacji z Wielką Brytanią⁹. W pierwszym referendum mieszkańcy Gibraltaru rozstrzygali, czy terytorium ma przejść pod suwerenną władzę Hiszpanii¹⁰, w drugim – czy Wielka Brytania i Hiszpania mają wspólnie sprawować rządy (dzielić suwerenność) nad Gibraltarem¹¹. W obu wypadkach odpowiedź była negatywna. Hiszpania nigdy nie pogodziła się z utratą Gibraltaru i wielokrotnie próbowała go odzyskać. Traktat jest sformułowany w sposób mało precyzyjny, co powodowało w przeszłości konflikty o granicę lądową, powietrzną oraz spory o zasięg wód terytorialnych¹². Ponadto obie strony konfliktu zupełnie inaczej interpretują traktat w zakresie ich praw do Gibraltaru. Sporny jest art. X traktatu z Utrechtu, który stanowi: „Katolicki król [Filip V – przyp. D.D.] oświadcza w imieniu swoim, jego spadkobierców i sukcesorów, że przekazuje koronie brytyjskiej pełną i nieograniczoną własność miasta i zamku Gibraltar wraz z portem, fortyfikacjami i fortami znajdującymi się tam i doń należącymi oraz że przekazuje rzeczne dobra do posiadania i nieograniczonego użytkowania (...) na zawsze, bez jakichkolwiek utrudnień w tej materii, [ale jednocześnie tenże – przyp. D.D.] król katolicki chce, aby rozumiano, że rzeczne dobra są przekazywane Wielkiej Brytanii bez jurysdykcji terytorialnej nad nimi oraz bez możliwości swobodnej komunikacji lądem z terytorium otaczającym przekazywany obszar Gibraltaru”¹³. Strona hiszpańska podnosi, że

⁸ <https://www.un.org/dppa/decolonization/en/c24/about> (data dostępu: 21.02.2022); por. J.J. Bossano, *The Decolonization of Gibraltar*, „Fordham International Law” 1995, vol. 18, no. 5, s. 1641; szerzej: R. Żelichowski, *Gibraltar*, Warszawa 2012, s. 35–43, 89–94.

⁹ M. Sobczyński, *Państwa i terytoria zależne w Europie – katalog problemów*, [w:] R. Żelichowski (red.), *Małe państwa Europy Zachodniej i terytoria o statusie specjalnym. Ich rola i miejsce w Unii Europejskiej*, Warszawa 2008, s. 200.

¹⁰ J. Tyranowski, *Zagadnienie reintegracji terytorium państwa a prawo ludu do samostanowienia*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1988, z. 1; R. Żelichowski, *Gibraltar...*, s. 44–45.

¹¹ Ch. Grocott, G. Stockley, *Gibraltar: A Modern History*, Cardiff 2012, s. 116; Ch. Leathley, op. cit., s. 155; R. Żelichowski, *Gibraltar...*, s. 78–79.

¹² R. Żelichowski, *Granica miękka jak skała*, „Studia z Geografii Politycznej i Historycznej” 2015, t. 4, s. 144 i nast.; por. I. Aurrecochea, *The Status of Gibraltar's Territorial Waters*, „International Journal of Estuarine and Coastal Law” 1987, vol. 2, no. 1, s. 36 i nast.

¹³ P. Gold, *Gibraltar. British or Spanish?*, London–New York 2005, s. 338, cyt. za: R. Żelichowski, *Granica miękka...*, s. 145–146; por. P. Łaski, *Hiszpańsko-brytyjski spór o Gibraltar*, „Sprawy Międzynarodowe” 1985, nr 7–8, s. 102.

Brytyjczykom przysługiwało jedynie prawo do użytkowania terytorium Gibraltaru stanowiącego własność Hiszpanii. Brytyjczycy utracili jednak prawo do użytkowania na skutek unieważnienia traktatu, do czego przyczynili się, rozszerzając swoją władzę „poza otrzymany obszar lądowy i wodny”¹⁴. Strona brytyjska wskazuje, że posiada nieograniczony czasowo tytuł prawny do władania Gibraltarem – zarówno obszarem lądowym, jak i wodnym¹⁵.

Status Gibraltaru wśród brytyjskich terytoriów zamorskich

Brytyjskie terytoria zamorskie nie posiadają identycznego statusu. W tym względzie można wyróżnić kilka szczebli hierarchicznych. Na pierwszym szczeblu znajdują się terytoria zamorskie, których mieszkańcy nie wybierają swoich przedstawicieli; władzę samodzielnie sprawują tam Gubernator, Komisarz lub Administrator. Drugi szczebel obejmuje terytoria z niewielką izbą ustawodawczą i rządem, którym kieruje Gubernator. Na trzecim szczeblu znajdują się terytoria z większą izbą ustawodawczą, ugrupowaniami politycznymi oraz rządem, którym kieruje Główny Minister (*Chief Minister*). Władza Gubernatora ogranicza się głównie do prowadzenia spraw zagranicznych i gospodarczych. Sprawami wewnętrznymi zajmuje się rząd. Taki charakter rządów jest sprawowany na Gibraltarze. Czwarty szczebel dotyczy tzw. samorządnych kolonii (*self-governing colony*), w których całkowita władza wykonawcza jest powierzona Pierwszemu Ministrowi (*Premier*). Ponadto można wyróżnić jeszcze piąty szczebel w hierarchii, z tym że nie obejmuje on już terytoriów zamorskich, ale niepodległe państwa, które zachowały związek z Wielką Brytanią w Wspólnocie Narodów (*Commonwealth of Nations*)¹⁶.

Konstytucja Gibraltaru

Ustrój Gibraltaru można określić jako monarchię parlamentarną. W 2006 r. została przyjęta w referendum nowa konstytucja, która zapewniła Gibraltarowi autonomię¹⁷. Konstytucja została opublikowana jako załącznik do rozporządzenia o Konstytucji Gibraltaru z 2006 r. Rozporządzenie zostało opublikowane w suplemencie do *The Gibraltar Gazette* (dziennik urzędowy Gibraltaru) 28 grudnia 2006 r. i weszło w życie w dniu 2 stycznia

¹⁴ P. Łaski, op. cit., s. 103.

¹⁵ Ibidem, s. 105.

¹⁶ M. Sobczyński, *Państwa i terytoria zależne. Ujęcie geograficzno-polityczne*, Toruń 2006, s. 346–347.

¹⁷ R. Żelichowski, *Gibraltar...*, s. 154.

2007 r.¹⁸ W niniejszym akcie prawnym zostało odwołane rozporządzenie o Konstytucji Gibraltaru z 1969 r.¹⁹ W Konstytucji Gibraltaru z 2006 r. zagwarantowano jego ludności samorządność, zgodną z brytyjskim zwierzchnictwem nad Gibraltarem. Jednocześnie Zjednoczone Królestwo pozostaje całkowicie odpowiedzialne za stosunki zewnętrzne Gibraltaru.

Konstytucja składa się z 84 artykułów i jest podzielona na dziesięć rozdziałów. Do Konstytucji zostały dołączone w formie załącznika cztery następujące przysięgi – przysięga wierności, przysięga Gubernatora, członka Rady Ministrów oraz sędziego. Pierwszy rozdział Konstytucji dotyczy ochrony podstawowych praw i wolności (art. 1–18). Rozdział drugi poświęcony jest stanowisku Gubernatora (art. 19–23). W rozdziale trzecim określona jest władza ustawodawcza. Składa się on z dwóch części. W pierwszej z nich opisane są kompetencje Parlamentu Gibraltaru (art. 24–31), w drugiej uprawnienia władzy ustawodawczej i tryb ustawodawczy (art. 32–43). Rozdział czwarty dotyczy władzy wykonawczej (art. 44–53). W rozdziale piątym określono poszczególne urzędy Gibraltaru, tj. Komisję Służb Publicznych, Komisję ds. Mianowania na Stanowiska, Komisję Służb Sądowych oraz urząd Prokuratora Generalnego (art. 54–59). W kolejnym rozdziale opisano strukturę sądownictwa (art. 60–66). Rozdział siódmy dotyczy finansów (art. 67–74). Rozdział ósmy stanowi o posiadłościach należących do Korony Brytyjskiej (art. 75). Ostatni rozdział zawiera różne regulacje, m.in. określa procedurę ulaskawienia, urząd Burmistrza Gibraltaru (*Mayor of Gibraltar*), słownik pojęć oraz przepisy odnoszące się do stanowisk publicznych (art. 76–84).

Władza ustawodawcza

Zwierzchnictwo nad Gibraltarem pełni królowa Wielkiej Brytanii, w której imieniu władzę sprawuje Gubernator-Głównodowodzący (*Governor and Commander-in-Chief*) powołany na stanowisko przez królową. Władzę ustawodawczą stanowi królowa oraz Parlament Gibraltaru²⁰. Parlament składa się ze spikera (*Speaker*) oraz co najmniej siedemnastu członków²¹. Spikera powołują członkowie parlamentu w drodze uchwały podjętej zwykłą większością głosów po uprzednim wskazaniu kandydata przez Głównego Ministra (*Chief Minister*) po konsultacji z przywódcą opozycji (*Leader of the Opposition*)²².

¹⁸ Supplement to The Gibraltar Gazette, No. 3,574 of 28th December, 2006, The Gibraltar Constitution Order 2006, dalej jako Konstytucja Gibraltaru, https://www.parliament.gi/uploads/contents/parliament_legislation/constitution2006.pdf (data dostępu: 21.02.2022).

¹⁹ S.I. 1969, II p.3602, <https://www.gibraltarlaws.gov.gi/index.php/legislations/gibraltar-constitution-order-1969-1835> (data dostępu: 21.02.2022).

²⁰ Art. 24 Konstytucji Gibraltaru.

²¹ Art. 25 ust. 2a i 2b Konstytucji Gibraltaru.

²² Art. 26 ust. 1 Konstytucji Gibraltaru.

Spikerem nie może być osoba wybrana do Parlamentu²³. Parlament wybierany jest raz na cztery lata w wyborach powszechnych. Bierne prawo wyborcze przysługuje każdemu obywatelowi brytyjskiemu lub obywatelowi brytyjskich terytoriów zamorskich na mocy powiązań z Gibraltarem pod warunkiem ukończenia 18 roku życia²⁴ i spełnienia innych kryteriów wynikających z przepisów Konstytucji, m.in. posiadania prawa do głosowania. Gubernator, działając zgodnie z zaleceniami Głównego Ministra, może rozwiązać Parlament w każdym czasie poprzez proklamację opublikowaną w dzienniku urzędowym Gibraltaru. Gubernator może działać niezgodnie z zaleceniami Głównego Ministra lub podjąć działania w wypadku ich braku tylko jeżeli uzna, że wymaga tego dobro Gibraltaru. Gubernator powinien rozwiązać Parlament po upływie czterech lat od dnia pierwszego posiedzenia Parlamentu po wyborach, chyba że Parlament został rozwiązany wcześniej²⁵. Prawo do głosowania w wyborach do Parlamentu posiadają osoby, które są wpisane do rejestru wyborców. W rejestrze mogą zostać ujęte osoby spełniające łącznie następujące kryteria: zamieszkują nieprzerwanie w Gibraltarze przez okres nie krótszy niż sześć miesięcy od dnia zarejestrowania wniosku o wpis do rejestru wyborców, zamierzają mieszkać w Gibraltarze na stałe lub na czas nieokreślony (*permanently or indefinitely*) oraz posiadają obywatelstwo brytyjskie²⁶. Należy wskazać, że istnieje sześć kategorii obywatelstwa brytyjskiego: *British citizen*, *British overseas territories citizen*, *British Overseas citizen*, *British National (Overseas)*, *British Protected Person* oraz *British subject*²⁷. Członkowie Parlamentu wybierani są w jednym okręgu wyborczym zwykłą większością głosów²⁸ w tzw. systemie głosowania blokowego²⁹. Każdy wyborca ma prawo oddać głos na maksymalnie dziesięciu kandydatów³⁰. Mandaty otrzymują kandydaci, którzy uzyskali największą liczbę głosów. Ryszard Żelichowski wskazuje, że „w większości przypadków partia zwycięska zyskuje poparcie dla kompletu swoich kandydatów, a kolejnych siedmiu pochodzi z partii, która znalazła się na drugim miejscu”³¹. Taka sytuacja zaistniała w wyborach w latach 2007, 2011 i 2015. W elekcji w 2019 r. dziesięć mandatów uzyskała Gibraltarska Socjalistyczna Partia Pracy (*Gibraltar Socialist Labour Party*), sześć manda-

²³ R. Żelichowski, *Gibraltar...*, s. 155.

²⁴ Art. 27 Konstytucji Gibraltaru.

²⁵ Art. 38 Konstytucji Gibraltaru.

²⁶ https://www.parliament.gi/uploads/contents/parliament_legislation/faq_roe.pdf (data dostępu: 21.02.2022).

²⁷ *Citizenship: Our Common Bond*, s. 130–134, <https://web.archive.org/web/20080405223352/http://www.justice.gov.uk/docs/citizenship-report-full.pdf> (data dostępu: 21.02.2022).

²⁸ <https://www.electionguide.org/elections/id/3357/> (data dostępu: 21.02.2022).

²⁹ A. Sokala, B. Michalak, P. Uziębło, *Leksykon prawa wyborczego i referendalnego oraz systemów wyborczych*, Warszawa 2013, s. 228.

³⁰ Parliament Act, No. 1950-15, art. 22, https://www.parliament.gi/uploads/contents/parliament_legislation/parliament_act_1950-15o.pdf (data dostępu: 21.02.2022).

³¹ R. Żelichowski, *Gibraltar...*, s. 157.

tów Gibraltarscy Socjaldemokraci (*Gibraltar Social Democrats*), natomiast jeden mandat zdobyło ugrupowanie Razem Gibraltar (*Together Gibraltar*)³².

Ustawy uchwalane przez Parlament podlegają zatwierdzeniu przez Jej Królewską Mość (*Her Majesty*) lub przez działającego w jej imieniu Gubernatora, który może przekazać projekt ustawy do rozpatrzenia Jej Królewskiej Mości, jeżeli w jego opinii projekt ustawy jest niezgodny z Konstytucją Gibraltar. Gubernator może odrzucić projekt ustawy tylko jeśli uzna, że jest on sprzeczny z zasadami dobrego rządzenia lub jest niezgodny z jakimkolwiek międzynarodowym zobowiązaniem prawnym. W obu wypadkach Gubernator może zatwierdzić projekt ustawy, jeżeli został do tego upoważniony przez Sekretarza Stanu³³. Jeżeli Konstytucja lub inny akt prawny nie stanowi inaczej, Parlament uchwała ustawy (oraz rozstrzyga inne kwestie poddane pod głosowanie) zwykłą większością głosów w obecności co najmniej 30% ogólnej liczby członków Parlamentu po zaokrągleniu w górę do pełnej liczby. Do wymaganego kworum nie wlicza się spikera lub innej osoby, która przewodniczy posiedzeniu Parlamentu³⁴. Spiker nie ma prawa do głosowania (*original vote*) ani prawa do rozstrzygania danej materii w wypadku równej liczby głosów (*casting vote*). Członek Parlamentu zastępujący spikera ma prawo do głosowania, tak jak gdyby nie przewodniczył obradom zgromadzenia. Jeżeli w danym głosowaniu liczba głosów „za” jest równa liczbie głosów „przeciw”. kwestię stanowiącą przedmiot głosowania uznaje się za odrzuconą³⁵.

Jeśli Gubernator uzna za konieczne i pożądane uregulowanie danej materii dotyczącej spraw, za które jest odpowiedzialny zgodnie z przepisami Konstytucji (np. obronność, sprawy zagraniczne), na drodze ustawowej, a po konsultacji z Głównym Ministrem uzna, że rząd nie przedłoży danej ustawy pod głosowanie w Parlamencie lub ustawa nie uzyska poparcia członków izby, Gubernator jest uprawniony, po uzyskaniu uprzedniej zgody Sekretarza Stanu, do publikacji projektu ustawy w dzienniku urzędowym przez okres co najmniej 21 dni, a następnie zatwierdzenia danej ustawy. W sprawach pilnych, po spełnieniu określonych warunków, Gubernator może zatwierdzić ustawę bez jej wcześniejszej publikacji w dzienniku urzędowym³⁶.

Władza wykonawcza

Władza wykonawcza należy do królowej, ale może być sprawowana bezpośrednio przez rząd Gibraltar lub urzędników publicznych³⁷. Rząd Gibralt-

³² <https://www.electionguide.org/elections/id/3357/> (data dostępu: 21.02.2022).

³³ Art. 33 ust. 1 i 2 Konstytucji Gibraltar.

³⁴ Art. 43 ust. 1 w zw. z art. 42 ust. 1 Konstytucji Gibraltar.

³⁵ Art. 43 ust. 2–4 Konstytucji Gibraltar.

³⁶ Art. 34 Konstytucji Gibraltar.

³⁷ Art. 44 ust. 1 Konstytucji Gibraltar.

taru stanowi Rada Ministrów oraz Jej Królewska Mość reprezentowana przez Gubernatora. W skład Rady Ministrów wchodzi Główny Minister oraz co najmniej czterech ministrów. Głównego Ministra powołuje Gubernator spośród członków Parlamentu. Ministrowie powoływani są również przez Gubernatora spośród członków Parlamentu. Gubernator działa w tym zakresie w porozumieniu z Głównym Ministrem³⁸. Obecnie Rada Ministrów Gibraltaru składa się z siedmiu ministrów: Gospodarki, Turystyki, Transportu i Portu (*Minister for Business, Tourism, Transport and the Port*), ds. Cyfryzacji, Usług Finansowych, Użyteczności Publicznej (*Minister for Digital, Financial Services and Public Utilities*), ds. Rozwoju Ekonomicznego, Przedsiębiorczości, Telekomunikacji i Gibraltarskiego Banku Oszczędnościowego (*Minister for Economic Development, Enterprise, Telecommunications & the Gibraltar Savings Bank*), ds. Zatrudnienia, Zdrowia i Bezpieczeństwa oraz Zabezpieczenia Społecznego (*Minister for Employment, Health and Safety and Social Security*), Budownictwa Mieszkaniowego, Młodzieży i Sportu (*Minister for Housing, Youth and Sport*), Środowiska, Zrównoważonego Rozwoju, Zmian Klimatu i Edukacji (*Minister for the Environment, Sustainability, Climate Change and Education*) oraz Zdrowia, Sprawiedliwości, Multikulturalizmu, Równości i Spraw Społecznych (*Minister for the Health Authority, Justice, Multiculturalism, Equality and Community Affairs*)³⁹.

Władza sądownicza

Struktura sądownictwa na Gibraltarze przedstawia się w następujący sposób. Sąd Koronera i Sąd Pokoju stanowią sądy niższej instancji⁴⁰. Sądem wyższej instancji jest Sąd Najwyższy. W jego skład wchodzi prezes (*Chief Justice*) oraz pozostali sędziowie (*Puisne Judges*), których liczbę określają przepisy prawa. Sąd Najwyższy rozpatruje wszelkie sprawy z zakresu postępowania cywilnego i karnego oraz posiada jurysdykcję w innych sprawach przewidzianych przepisami prawa⁴¹. Sądem odwoławczym od orzeczeń Sądu Najwyższego jest Sąd Apelacyjny, który składa się z prezesa oraz dwóch sędziów Sądu Apelacyjnego lub większej liczby sędziów, których może powołać Gubernator po konsultacji z Głównym Ministrem. W skład Sądu Apelacyjnego wchodzi z urzędu prezes Sądu Najwyższego, ale nie rozpatruje spraw, w których orzekał w pierwszej instancji⁴². Najwyższy organ odwoławczy stanowi Tajna

³⁸ Art. 45 Konstytucji Gibraltaru.

³⁹ <https://www.gibraltar.gov.gi/ministers/> (data dostępu: 21.02.2022).

⁴⁰ <https://www.gcs.gov.gi/index.php/justice-system/structure> (data dostępu: 21.02.2022).

⁴¹ Art. 60 ust. 1 i 2 Konstytucji Gibraltaru.

⁴² Art. 61 ust. 2 Konstytucji Gibraltaru.

Rada (*Her Majesty in Council*)⁴³. Komitet Sądowy Tajnej Rady (*Judicial Committee of the Privy Council*) stanowi sąd odwoławczy dla brytyjskich terytoriów zależnych, dependencji Korony Brytyjskiej oraz wielu państw Wspólnoty Narodów⁴⁴.

Prezesa Sądu Najwyższego oraz Sądu Apelacyjnego, a także sędziów Sądu Najwyższego i sędziów Sądu Apelacyjnego powołuje w imieniu Jej Królewskiej Mości Gubernator zgodnie z zaleceniami Komisji Służb Sądowych (*Judicial Service Commission*). Gubernator może postąpić wbrew zaleceniom Komisji po uprzednim wyrażeniu zgody przez Sekretarza Stanu⁴⁵. Prezes Sądu Najwyższego oraz sędziowie tego sądu sprawują swoje funkcje do ukończenia 67 roku życia. Za zgodą Gubernatora prezes lub sędzia może wykonywać obowiązki również po ukończeniu ww. wieku, jednak nie dłużej niż przez trzy lata, w drodze wyjątku (maksymalnie do ukończenia 72 lat). Prezes i sędzia Sądu Apelacyjnego pełnią swoje funkcje przez czas określony w momencie ich powołania na stanowisko⁴⁶.

Zakończenie

Mimo że Gibraltar nie jest państwem, wydaje się, iż warto poświęcić uwagę na analizę jego rozwiązań ustrojowych, w szczególności z uwagi na fakt, że jako terytorium zamorskie Wielkiej Brytanii posiada dużą autonomię zagwarantowaną w Konstytucji z 2006 r., co przejawia się m.in. w sprawowaniu władzy ustawodawczej przez jednoizbowy Parlamentu Gibraltar, władzy wykonawczej przez Radę Ministrów oraz funkcjonowaniu niezależnych sądów. Gibraltar posiada również własną flagę, herb, hymn⁴⁷, a także walutę – funta gibraltarskiego⁴⁸, który jest równoważny z brytyjskim funtem szterlingiem⁴⁹. Oficjalnym hymnem Gibraltar jest hymn brytyjski⁵⁰ *God Save the King*⁵¹.

⁴³ Art. 66 Konstytucji Gibraltar.

⁴⁴ <https://www.jcpc.uk/about/role-of-the-jcpc.html> (data dostępu: 21.02.2022); J. Eska-Mikołajewska, *Instytucja Sędziego Pokoju (Sądu Pokoju) w dependencjach Korony Brytyjskiej i na Gibraltarze*, [w:] A. Poglódek (red.), *Instytucja sędziego pokoju w wybranych państwach europejskich*, Warszawa 2020, s. 54.

⁴⁵ Art. 62 ust. 1 w związku z art. 57 Konstytucji Gibraltar.

⁴⁶ Art. 64 ust. 1 Konstytucji Gibraltar.

⁴⁷ Autorem słów i kompozytorem hymnu Gibraltar jest Peter Emberley, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/gibraltar/> (data dostępu: 21.02.2022).

⁴⁸ J. Eska-Mikołajewska, op. cit., s. 51.

⁴⁹ R. Mielcarek, op. cit., s. 118.

⁵⁰ <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/gibraltar/> (data dostępu: 21.02.2022).

⁵¹ W okresie sprawowania władzy przez monarchinię słowo „król” (*king*) zastępowane jest słowem „królowa” (*queen*), <https://www.royal.uk/national-anthem> (data dostępu: 13.09.2022).

Wykaz literatury

- Aurrecochea I., *The Status of Gibraltar's Territorial Waters*, „International Journal of Estuarine and Coastal Law” 1987, vol. 2, no. 1.
- Azopardi K., *Sovereignty and the Stateless Nation. Gibraltar in the Modern Context*, „Studies in International Law” 2009, vol. 24.
- Bossano J.J., *The Decolonization of Gibraltar*, „Fordham International Law” 1995, vol. 18, no. 5.
- Eska-Mikołajewska J., *Instytucja Sędziego Pokoju (Sądu Pokoju) w dependencjach Korony Brytyjskiej i na Gibraltarze*, [w:] A. Poglódek (red.), *Instytucja sędziego pokoju w wybranych państwach europejskich*, Inst. Wymiaru Sprawiedliwości, Warszawa 2020.
- Gold P., *Gibraltar. British or Spanish?*, Routledge, London–New York 2005.
- Grocott Ch., Stockley G., *Gibraltar: A Modern History*, University of Wales Press, Cardiff 2012.
- Leathley Ch., *Gibraltar's Quest for Self-Determination: A Critique of Gibraltar's New Constitution*, „Oregon Review of International Law” 2007, vol. 9, no. 1.
- Lincoln S.J., *The Legal Status of Gibraltar: Whose Rock is it Anyway?*, „Fordham International Law Journal” 1994, vol. 18, issue 1.
- Łaski P., *Hiszpańsko-brytyjski spór o Gibraltar*, „Sprawy Międzynarodowe” 1985, nr 7–8.
- Mielcarek R., *Mikrokraje Europy*, Sorus, Poznań 2005.
- Sobczyński M., *Państwa i terytoria zależne w Europie – katalog problemów*, [w:] R. Żelichowski (red.), *Małe państwa Europy Zachodniej i terytoria o statusie specjalnym. Ich rola i miejsce w Unii Europejskiej*, Wyd. Inst. Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2008.
- Sobczyński M., *Państwa i terytoria zależne. Ujęcie geograficzno-polityczne*, Wyd. Adam Marszałek, Toruń 2006.
- Sokała A., Michałak B., Uziębło P., *Leksykon prawa wyborczego i referendalnego oraz systemów wyborczych*, Wolters Kluwer, Warszawa 2013.
- Tyranowski J., *Zagadnienie reintegracji terytorium państwa a prawo ludu do samostanowienia*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1988, z. 1.
- Zych M., *Gibraltar – ostatnia kolonia Europy*, „Geozeta”, nr 3.
- Żelichowski R., *Gibraltar*, Wyd. Inst. Nauk Politycznych PAN, Warszawa 2012.
- Żelichowski R., *Granica miękka jak skała*, „Studia z Geografii Politycznej i Historycznej” 2015, t. 4.

Summary

The constitutional arrangements of Gibraltar

Keywords: constitutional law, Gibraltar, constitutional arrangements, constitution, governor, parliament, overseas territory.

The purpose of this text is showing of the constitutional arrangements in Gibraltar. Gibraltar is the British Overseas Territory. However, it is worth paying attention that the Gibraltar Constitution 2006 gives the people of Gi-

braltar that degree of self-government which is compatible with the British sovereignty of Gibraltar. The sovereignty of Gibraltar is exercised by the Queen of Great Britain. The Governor exercises power on behalf of the Queen and he is appointed by Her Majesty. The Governor is responsible, inter alia, for defence and foreign affairs. Legislative power rests with the Queen of Britain and the unicameral legislative assembly (the Gibraltar Parliament). Executive power is exercised by the government of Gibraltar, consisting of the Council of Ministers and the Queen represented by the Governor. Even though Gibraltar is a dependent territory, it enjoys a great deal of autonomy, as evidenced by the functioning of the Gibraltar Parliament, the Council of Ministers and the independent judiciary.